საქართველოს სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევოლიუციო პარტია

№ 90 პარასკევი, მარტის 9 (22) 1918 წ.

სახალხო საქმე

მთავარი კომიტეტის ორგანო

ბასკოვასტოპოლიდან ცენტროფლოტის თავმჯდომარე კოლჩა-
რაკისგან მოითხოვს პასუხს ბათომში ფლოტის შეპყრობი-
სათვის.—აგაევმა სეიმში გაძოამქლავნა დაშნაკელ ა.ზრუმანო-
ვის კავშირი შაუმიანთან.—გეგეჭკორმა სეიმში განაცხადა: დრო
დაისვას საკითხი ერთა ურთიერთობის გამიჯვნისა.

ფასი: ცალკე ნომერი: ხელმოწერა ერთ თვეზე 50 კაპ., ექვსთვიანზე—80 კაპ., ოთხკახიის გარეშე მიღებულ განცხადებათა ფასი: სტრიქონი პეტიტი ტექსტის წინ—1 მ., შემდეგ—50 კ. ფასი ხაშგლოკიანი განცხადებისა ზომაზეა დამოკიდებული: 15×2 ინჩს 8 მან., 20×2 ინჩს 12 მან., 3 ხაზის შემდეგ ხაშგლოკიანი განცხადება მიიღება სტამბა „სახალხო საქმეში“ (კ. ოდაგრილიძესეული „ნადვილი“) ბარათინის ქუჩა, სახლი № 14 და ყიდულობა ორი მანეთით შეტი.

ყველა განცხადება კოკკახიის გარეშე, მიიღება მხოლოდ რედაქციაში,

ხელის-მოწერა და დასაბეჭდი განცხადებები მიიღება „სახალხო საქმის“ რედაქციაში და კანტორაში ყოველ-დღე ექვსა-ოცდაერთ საათამდე. ბილეთის 9 საათიდან 3-მდე. ხელმოწერილი წერილები არ დაიბეჭდება, დაუბეჭდავი მცირე წერილები და ავტორებისაგან ხელ-ახლ ინახება: ინახება ერთის თვის მანძილზე დიდი წერილები და მოთხრობები.

რედაქცია და კანტორა იმყოფება: ტფილისში, სახალხის ბ., ხარაზიშვილის ს. № 6.

ადრესი: ტფილისი, „Сахалхо Сакма“, почт. ящ. 190

ფასი ტფილისში და პროვინციაში 30 კაპ. რკ. გზის სადგურებზე. 35 კაპ.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გაზეთი „სახალხო საქმე“ ღირს:

ერთის თვით 4 მ 50 კაპ., 3 თვით 13 მ. 15 კ., ნახევარი წლით 27 მანეთი. ნომერი ღირს პროვინციასა და ტფილისში 30 კ., რკ. გზის სადგურებზე 35 კ.

ხელისმოწერა გაზეთზე მიიღება რედაქციაში დილის 9 საათიდან 3 საათამდე, საღამოთი 5—7 საათ., ფოსტით ასე: ტფილისი, ფოსტის უთი 190, „სახალხო საქმის“ რედაქციას.

ღრმად დამწუხრებულნი დედა ეკატერინე სტეფანის ასული მჭედლიშვილისა, ძმები; კონსტანტინე და ნიკოლოზი, დები—მარიამი თამარა მჭედლიშვილები და ნინო იოსების ასული იმედაშვილისა გულითადის მწუხარებით აუწყებენ ნათესავთ, მეგობართ და ნაცნობთ, რომ ხანმოკლე მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ უდროოთ გარდაიცვალა

ვანო (ივანე) იოსების ძე მჭედლიშვილი.

დასაფლავება მოხდება კვირას, 11 მარტს, პეტრე-პავლეს სასაფლაოზე, წირვის გადახდა მოხდება წმინდა მარინეს ეკლესიაში. პანაშვიდები ყოველ დღე საღამოს 6 საათზე, თავის სახლში, თელავის ქუჩა, სახლი № 47.

სოციალისტ ფედერალისტთა პარტიის ტფილისის სამხედრო ორგანიზაცია ღრმა მწუხარებით აუწყებს ამხანაგებს, რომ 7 მარტს ხანმოკლე ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა პარტიის წითელ რაზმელი,

ივანე (ვანო) იოსების ძე მჭედლიშვილი

პანაშვიდები ყოველ დღე საღამოს 6 საათზე საკუთარ ბინაზე (თელავის ქ. სახლი, № 47) წ. მარინეს ეკლესიაში წირვის გადახდის შემდეგ დასაფლავება მოხდება პეტრე-პავლეს სასაფლაოზე კვირას, 11 მარტს.

შაბათს 10 მარტს ანჩისხატის ეკლესიაში დანიშნულია წლის წირვა რომელიც დაიწყება დილის 10 საათზე წირვის შემდეგ პანაშვიდი გარდაცვალებულს

ივანე (ვანო) დავითის ძე სულხანიშვილის

სულის მოსახსენებლად, რასაც აუწყებენ ნათესავთ და ნაცნობთ მეფლი ეკატერინე გ ორგის ასული სულხანშვილისა შვილები თამარ და არჩილ ცოლის და მამამისი გიორგის ასული მამაჩაშვილი. 287

იოსებ სილომონის ძე გელაშვილი უღრმეს მადლობას უძღვნის ყველა ნაცნობს, ნათესავს და თანამოსამსახურეს რომელთაც პირადათ თუ წერილობით თანაგრძნობა გამოუცხადეს მას უზომო მწუხარებაში საყვარელ და დაუვიწყარ მეუღლის

თამარ სვიმონის ასულ გელიაშვილის

უდროოდ დაკარგვის გამო. 292

გულდათუთქული მშობლები ალექსი სილომონის ძე და ოლგა ალექსის ასული კლიმიაშვილები აცნობებენ ნათესავთ და ნაცნობთ, რომ დღეს ე. ი. 9 მარტს იქნება ორმოცის წირვა და პანაშვიდი მათი დაუვიწყარი შვილის

დიმიტრის

სულის მოსახსენებლად დილის ათის ნახევარზე წმინდა მარინეს ეკლესიაში ავლაბარში. 290

სამუდამოთ გულ-მოკლულნი ბებია მარიამი, ძია ვანო ცოლ-შვილით აუწყებენ ნათესავთ და ნაცნობთ, რომ შაბათს, 10 მარტს, დიდუბის მღვთისმშობლის ეკლესიაში გადახდილი იქნება წლის წირვა და პანაშვიდი

თამარ ეგნატეს ასული მენთეშაშვილის

სულის მოსახსენებლად. წირვა დაიწყება დილის 10 საათზე. 288

გრიგოლ, იოსებ და სიმონ აბაკელიები გულითადის მწუხარებით აუწყებენ ნათესავთ და მეგობრებს შემდეგ რომ 7 მარტ ქალაქ ქუთაისში ხანგრძლივ ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა მათი ძვირფასი და დაუვიწყარი და

ნინო

298

კვირას 11 მარტს 12 საათზე ქ. თელავში საკათედრო ტაძარში გადახდილი იქნება ორმოცი დღის წირვა და პანაშვიდი ვერაგულად მოკლულის

მელანია რევაზ ვახტანგიშვილის ასულის

გიორგი ნიკოლოზის ძის ვეზირიშვილის

სულის მოსახსენებლად, რასაც აუწყებენ ნათესავთ და ნაცნობთ ძმები განსვენებულისა: სვიმონ, ალექსანდრე, დავით, ლევან და კონსტანტინე ვახტანგიშვილები; დები ანასტასია ვახტანგიშვილი, მარიამ წერეთელი და ნინო პროზოროვისა. 296

საქართველოს სოც.-ფედ. ს. პარტიის მთავარ კომიტეტისაგან

ამა წლის 11 მარტს დილის 12 საათზე ქუთაისში მოხდება სოციალისტ-ფედერალისტთა სარევ.- პარტიის

ფედერალურ საბჭოს კრება

განსახილველი საგნები:

1. მომენტი და სიმშობლოს დაცვა.
2. მიმდინარე საკითხები.

შემადგენლობა:

წარმომადგენლები მთავარი კომიტეტებისა.

ორ-ორი წარმომადგენელი საგუბერნიო და საოლქო კომიტეტისა ტფილისისა, ქუთაისისა, ბათომისა და სოხუმის.

ორ-ორი წარმომადგენელი საქალაქო კომიტეტებისა: ტფილისის, ქუთაისის, ბათომის, ფოთის, ოზურგეთის, ზუგდიდის, სენაკის, სამტრედიის, ხონის, ზესტაფონის, ჭიათურის, ცაგერ-ლაილაშის, ხარაგოულის, ხაშურ-სურამის, ბორჯომის, გორის, დუშეთის, სიღნაღის, თელავის, ახალციხის, თიანეთის, ბაქოსი და ლანჩხუთის, ონის.

თითო წარმომადგენელი ტფილისის და ქუთაისის სამუნიციპალო ორგანიზაციების.

კომიტეტებისაგან საჭიროა მანდატები წარმომადგენლებისათვის განსაკუთრებული მოწვევის ბარათები არ დაიგზავნება.

ქართული კლუბი

შაბათს 10 მარტს

ქართველ მსახიობთა მონაწილეობით

ვ. ბარრიძე გამართავს წარმოდგენას. წარმოდგენილი იქნება პირველად ტფილისის სცენაზე მიმავალ გადმოკეთებული პიესა ანასტასია ერეთოვ-ხოშტარიას სახელგანთქმულ რომანიდან:

მოლიპულ გზაზე

დრამა 5 მოქ. და 9 სურ. ეპილოგით.

წარმოდგენა დაიწყება სრულ 8 საათზე. ბილეთები იყიდება.

280 რეჟისორი ვ. ბარრიძე.

დიდი ცირკი

ძმ. ეფიმოვებისა

მიხეილის პრ., მუშტ. ახლო, საკუთ. ახლად შეკეთ. კაპიტალური სანამთრ. შენობა, ტელეფ. 19—00.

დღეს, 9 მარტს, გაიმართება დიდი

სასპორტო წარმოდგენა

მთელი დასის მონაწილეობით. ჰადაობს 3 წყვილი: 1. ალბერტ რააგი და ურსიანჩაკ, 2. ჯოე-მორა და ჩეკანი, 3. ვანო მეფელეური და დიმბრინია.

დასაწყისი 8 ს. დასასრული 11 ს. 295

საქარ. სოც.-ფედერალისტთა სარევოლიუციო პარტიის ბათომის საოლქო კომიტეტი

აუწყებს ბათომის ოლქის და ოზურგეთის პარტიულ ორგანიზაციებს

რომ მდგომარე წლის 10 მარტს საღამოს 8 საათზე ბათომის პარტიულ კლუბში დაიწყება ხსენებულ ორგანიზაციათა წარმომადგენლების წლიური კრება

განსახილველია შემდეგი კითხვები:

1. საოლქო კომიტეტის მოქმედება გასული წლის განმავლობაში და მოხსენებები ადგილებიდან.
2. მომენტი და ტაქტიკა.
3. ხარჯთ-აღრიცხვა მდგომარე წლის.
4. ორგანიზაციული მუშაობა.
5. საოლქო კომიტეტის არჩევა.
6. ხარევიზიო კომისიის არჩევა.
7. მიმდინარე კითხვები.

რაიონულ ორგანიზაციების კომიტეტებს ვსთხოვთ გამოგზავნონ თავიანთ-ავნიანი წარმომადგენლები ყოველ 100 კაცზე ერთი. წარმომადგენლები უნდა მოვიდნენ სალ.ბოს, ქუთაისის მატარებლით. ნატანებში მათ დაიხვედრებენ ქალაქში შემოსასვლელ ნებართვას.

ბათომის საოლქო კომიტეტი.

ტფილისი, 9 მარტი 1918 წ.

სამინისტრო და კანდიდატები.

8 მარტს კიდევ არ იყო გეგეჭკორის კაბინეთი შედგენილი. პარტიის კაბინეტებთან ტელეფონი მეტს ლაპარაკობს, ვიდრე მუშაობს თვითეული მინისტრის კაბინეთი. დღეს ტფილისს ენის მასალა გეგეჭკორი და მინისტრებია, თილისმა და ფოკუსი გახდა ამიერ-კავკასიის სამინისტრო. ჰამოცანა, ზღაპარი, სინამდვილე ისე აირ-დაირია ერთმანეთში, ისე დაიხლართა ჭვანძები, ისეთი უმეცრობა და პესსიმიზმი მეფდება ხალხში ხანგრძლივ სამინისტროს კრიზისის შესახებ, რომ ეჭიქ კიდეც ლაპარაკობენ: თუ ასე გაგრძელდა მდგომარეობა თვით გეგეჭკორიც უარს იტყვის პრემიერობაზე და ამნაირად კაბინეთს ერთი ჰატრონიც არ ეყოლება. ბევრს ეხლაცა გრძნობს: დიდი, ძრმა, მწვავე შეურიგებელი ინტერესები ყოფილა და ამათი ოროგორმე „შეხანხვლა“—სამინისტროს საქმიანობასაც მოსპობს.

ასეთ სამინისტროს ქსელის წიაღში თვით გაზეთები ცდილობენ ოროგორმე დახმარება აღმოიჩინონ პრემიერს და კანდიდატებს ასახელებენ სამინისტროში. ფაქვ ბეჭდვითი ორგანოებიდან ნამამასახლისარია. და დღეს უმაღლეს ბრძნულ პოლიტიკაზე აცხადებს პრეტენზიას, ჰაერის ტალღას ხომ კიდევ უარესი და უამრავი ცნობა მოაქვს სამინისტრო კანდიდატებზე.

მართლაც, დღეს ეს ხმები ჩვენც გვავალებენ არა თვით კანდიდატებზე, განმორიელებულ სუბიექტებზე, თვით **სამინისტროს** შესახებ, მოგალობა-დანაშნულებაზე მოგვილაპარაკოთ. ჩვენი საზოგადოება გეგეჭკორს მოსთხოვს არა ყოველგვარ სამინისტროს შედგენას, არამედ რიგიან, ღირსეულ სამინისტროს შექმნას. დღეს არა მარტო ჩვენი საზოგადოებრივი და ეროვნული გამოცდაა, კაბინეთის მეთაურად დასახელებულ პირის გონების და ხელის გამოცდაცაა, გეგეჭკორმა ხალხი უნდა დააკმაყოფილოს, სეიმიც ასიამოვნოს და შოგაცეს მინისტრების კრებული.

სამინისტრო-სახელმწიფოებრივი მექანიკაა, აპარატი სეიმისა და თვითმართველ ხალხის ხელში. ბაგრამ ამ აპარატის მესვეური ბრმა მოჩანილი კი არ არის მექანიკისა, როგორც ცხოვრების პირში ჩამდგარი, როგორც განმცდელი ყოველ ძალთა-განწყობილებისა, საზოგადოებრივ კულტურის ბაჯისეგისა—ის ინიციატივად ხდება ამ სიტყვის ღრმა და ფართო მნიშვნელობით. ეს ინიციატივა ხან ადმინისტრაციაში ასტენა, ხან სეიმში. მაგრამ ეს ინიციატივა ხან ადმინისტრაციაში ასტენა, ხან სეიმში. მაგრამ ეს ინიციატივა ხან ადმინისტრაციაში ასტენა, ხან სეიმში.

ეკონომიური და ეროვნული ურთიერთობა ისე აწეწილ-დაწეწილია, ისე ნაკლებად იცნობენ მეზობელი ერები ეროვნულ ცხოვრების არა თუ დეტალებს, მნიშვნელოვან ფაქტორებს რომ შეუძლებელი ხდება საქმრო და შეგნებულ მიზნის განხორციელება. ამავე დროს ჩვენში ხელოვნურადაც გაართულეს სამინისტროს მდგომარეობა. საქართველოს ზედმიწევნით მცოდნეს ხშირად ელემენტარული წარმოდგენა არ აქვს ადერბეიჯანელ თანამოძმის ადათზე. სომხის ან რომელიმე მთიელის ჩაცულებების, თათრის მოღვაწეთ უვიცია საქართველოსათვის. ეს უნდა ითქვას ყველასათვის. საჭიროა დიდი ენციკლოპედიური განათლება და ნიჭი, ყოველ სხვა ხელის შემშლელ პირობების გარდა, რომ არ გამტყუნდე ჩვენს ცხოვრებაში. მაგრამ ასეთის შოვნა ჩვენში მიუწდომელი ოცნებაა.

თუ ეს მდგომარეობა, პიროვნული საკანდიდატო ღირებულებები აჩერებენ გეგეჭკორს, რომ კაბინეთის შედგენა გაძნელდა—სასიამოვნო და სასახელოა, სჯობს ღირსეული იყოს კაბინეთი და დაგვიანებული, მაგრამ ვაი რომ ასე არ არის, ღირსების საკითხი სხვა. შეურიგებელ ინტერესებსა და ჯგუფების, პარტიების უსაზღვრო მოთხოვნილებებზეა დახურდავებული და სამწუხაროდ ეს არის, რომ ღრღნის ჩვენს ცხოვრებას, სწამლავს ატმოსფერას და თვით პრემიერსაც ამარცხებს შეუბრალებლად.

ჯარის ნაციონალიზაცია.

ექსტეროტორიალურ და ტერიტორიალურ პრინციპის გაკოტრება ჯარის ნაციონალიზაციაში.

რუსეთი დაღუპა. სამასი წლის განმავლობაში ნელ-ნელა იღუპებოდა რუსეთი. რომანოვების თვითმპყრობელობა სპობდა ხალხის სასიცოცხლო ძალებს. კულტურულ შემოქმედების, თვითმოქმედების, თავისუფალ ძოქალაქეების ბაგიერ რუსეთმა აღზარდა მოავალი თაობა მონების, უვიცების, გაუხეულ გონებებისა. და როდესაც ამ თაობათა ცხოვრების კრიტ კულ ომს—სიმშილმა და საშინელმა ოცდა აჯაუების ხასიათი მიიღო 1917 წლის 22 თებერვლის პეტროგრადის გამოსვლით, როდესაც სულ ორიოდე დღის გახმაკლობაში მარტო პეტროგრადში თითქის უსისხლოდ მიწას გაეკრა სამასი წლის მტარვალი წყობილება, ყველას ერთი სიტყვა, ერთი აზრი ეკერა პირზე—რუსეთი აყვავდა, რუსეთი განახლდა, რუსეთში მოქალაქეები გ ჩნდნენ თავისუფალ ეკონომიკის და უფლების მესვეურნი.

ჩვენ დავბრმავდით. ვერ წარმოვიდგინეთ, რომ მოქალაქობრივ ცხოვრებისათვის მარტო ინტელიგენციის კეთილი სურვილი კი არ ყოფილა საკმარო, წინასწარი კულტურული მომზადებაც უნდა დასდებოდა სარჩულად მომავალ თავისუფალ პოლიტიკურ ცხოვრებას, თაობათა მხნე, თავდადებული კულტურულ ეკონომიური მუშაობას უნდა დაეგროვებია მასალა სოციალისტურ ეგალიტარიზმის ალსადგენად.

დღეს აღარ ვამბობთ, რომ რუსეთი აყვავდა, ეხლა რუსეთის შავ-ბნელ დღეებთან გვაქვს საქმე, მთელი ისტორია გაივლის ამ სუდარის მოხსნამდე, ბევრი შრომა და ბრძოლა დასჭირდება ბედკრულ ხალხს განთავისუფლებამდე.

რუსეთის ერთის ხელის დაკვრით აყვავება და საზოგადოების დიდი სურვილის წინააღმდეგ რუსეთის ყვავილის უეცრივ დასჭნობა არ მიეწერება შემთხვევას, უბრალო გარემოებას, მთელი პოლიტიკური და ადმინისტრატიული მექანიკა ცხოვრებისა ულ ნიადაგზე იყო აღმოცენებული, იგი მექანიკა სულს უხუთავდა ხალხს და ეს ცუდი ფორმა წყობილებისა, მართველობისა უმთავრესი მიზეზი იყო რუსეთის დაღუპვისა.

ტიპიური ფორმა ძველი რუსეთის გამრყვნელ ადმინისტრატიულ მექანიკისა რუსეთის ჯარის სტრუქტურაში გამოიხატება. რუსეთის ჯარი ტიპიური სახეა ძველი და ახალი რუსეთისა. გასული წლის თებერვალსა და მარტში რუსეთის ჯარი სამაგალითო ტიპად მიგვაჩნდა მსოფლიოს ჯარებში. დღეს კი რუსეთის ჯარის უმრავლესობა, ქვეითა ჯარი თუ მეზღვაურები ბრბოებად გარდაქცეულან და ერთხელაც არ ვწითლდებით, რომ იგი ჯარი ელემენტარულ რიგიანობას არ იცავს და ამისათვის სისხლის გუბეებს ვაყენებთ.

რას დაუქვეითებია და გაურყვნია რუსეთის ჯარი? საერთო კულტურულ-ეკონომიურ პირობების გარდა, რუსეთის ჯარის საოცარი დაქვეითება უნდა აიხსნას მის ადმინისტრატიულ აპარატში, მის საორგანიზაციო სტრუქტურაში.

რევოლიუციის პირველ დღეებში ყველა ხედავდა, რომ წარმოუდგენელია 170 მთლიან ხხვა და ხხვა ჯარის, რწმენის და ხასიათის ხალხის ჯარი მოეწყვედეს ერთს ტაფაში და უსახო მანიკენებივით ავტრიალოთ ქაოსს დასაცავად. ყველა გრძნობდა, რომ ჯარის კრიზისის გრძნობის და სისხლის გასახლებლად აუცილებლად საჭიროა ეროვნულ პრინციპის შეტანა ჯარში, საჭირო იყო ჯარში აღგვენთო იდეა სამშობლოსი, მამულიშვილობის, რათა ტერიტორიის დაცვა ყოფილიყო არა მარტო მიწის ან მიწის დაცვა, არამედ სამშობლოს და ერის მამულის დაცვა.

მაშინ, როდესაც ეროვნული იდეა ყველგან და ყველაფერში თავს იჩენდა, როდესაც ომშიაც და რევოლიუციაშიაც ბლომად ვხედავდით ეროვნება—სამშობლოს ელემენტებს ფრიად ადვილად მოხერხდა ეროვნულ პრინციპით ჯარის სისხლის გახლება.

სულ მოკლე ხანში, თითქმის ერთის ხელის დაკვრით მრავალ მილიონიანი ჯარი დაიქვემდებარა ნაციონალიზაციის დიად იდეას და 1917 წელშივე დაიწყეს ჯარების გადაჯუფება და კონსტრუქცია ეროვნულ სახეობის მიხედვით.

რა მოგვიტანა ჯარის ნაციონალიზაციამ, ღანთო ჯარში სიცოცხლის ალი, სამშობლოსა და ერის სიყვარული? ეს კითხვა ჩვენთვის არ არის ჰამოცანა, ჩვენს წინაშე ფაქტებია დაკვერულ სისხლსავით და ყველა ვაღიარებთ, რომ რუსეთის ჯარის ნაციონალიზაციის იდეამ, უკეთ, **რუსეთის სოციალდემოკრატიულ პარტიის** ნაციონალიზაციამ არა თუ არა აღამღლა ჯარის მთლიანობა, დისციპლინა, იდეალი, პირიქით, პირქვე დასცა და გარყვნა ჯარი.

საქართველოშიაც დაადგნენ ჩვენი ბატონ პატრონები ნაციონალიზაციას. შექმნეს ეროვნული პოლკები, ეროვნული კორპუსები, ეროვნული კავშირები, დაარსეს როგორც ქართველის, ისე სომხის და თათრების ეროვნული ჯარები. აქ არ შეჩერდნენ ნაციონალიზაციის იდეით ახთებული ხელისუფალნი და ეროვნული ჯარის ნებართვა მიეცეს ფელეკორიოსებს, მალლოროსებს, ბერძენებს, ითხოვდნენ ჯარს ოსები და ჯერი იყო მისული, რომ ეროვნულ ჯარზე დაწყებულიყო ლაპარაკი ყველა მცირე ექსტერიტორიულ ერეთა შორის თვით ბომებამდე.

ვინ არ ხედავდა, რომ **ხდებოდა არა ჯარის ნაციონალიზაცია, არამედ ნაციონალიზაციის პრინციპის გამასხარავება**, ვინ არ ხედავდა, რომ ვულგარული ნაციონალიზმი რყვნიდა ჯაოს, ალიზიანებდა ერეს და ორგანიზაციის ნაცვლად სთესდა მეზობელ ერთა შორის შუღლს, მტრობას, სიძულვილს. იმდენად გაამახვილეს ჩვენში იდეა ჯარის ნაციონალიზაციისა, ისე უხამს და უკულტურო ფორმაში ჩამოსხეს ჯარის ნაციონალიზაცია, რომ დღეს ყველა, ბოუნდი და მართალი ჯარის ნაციონალიზაციას უგავენის წყევა-კრულვას, დღეს ყველა ხედავს ჯარის ნაციონალიზაციაში საზოგადოებრივ-ეროვნულ უბედურებას.

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ჯარის ნაციონალიზაციაში ვულგარულ მოტივების შეტანით, მისი საარაკო გამასხარავებით პოლიტიკურმა ხელმძღვანელმა ძალებმა საგანგებოდ, ხელოვნურად შექმნეს ისეთი ატმოსფერა, რომ ეროვნულ პრინციპისათვის ლახვარი ჩაეცათ ჯარის ორგანიზაციაში. და მართლაც, დღეს ჩვენში, საქართველოში ჯარის ნაციონალიზაციის ყველა უმეტესნო ფორმას იგოხებს ეროვნულ პრინციპის ჯალათი პარტია—მეხშევიკები და მისი მეთაურები **ტერიტორიალურ პრინციპის აღდგენას** აღიარებენ ჯარის მიწყობაში. ვის დაავიწყდება სეიშში ნ. ჟორდანიას გამოსვლა ჯარის ნაციონალიზაციის წინააღმდეგ ტერიტორიალურ ჯარის სასარგებლოდ? განა სეიმის დიდი უმრავლესობა ტაშით არ ისივებდა ხელს ამ „ორიგინალურ“ აზრის აღიარებისათვის?

მართლაც, ჩაუფიქრდეთ ერთ წამს მდგომარეობას. რა იყო ახალი ჟორდანიას აზრში, როცა ის ტერიტორიალურ პრინციპის გატარებას მოითხოვდა ჯარში? ისეთი მდგომარეობა შეიქმნა (ვინ იცის ეგებ ხელოვნურადაც შექმნეს) ჯარის ნაციონალიზაციის ვულგარიზაციით, რომ ყველას შეეძულდა ეს პრინციპი და ამ სიძულვილის ნიადაგზე კი ჟორდანიამ დაფნის გვირგვინის დაწვნა მოინდომა.

მაგრამ არა, ადამიანები ჩქარობენ და ცდებიან, ისტორია კი გულგრილად მიდის და იცინის ჩვენს შეცდომებზე.

მოვიგონოთ ტერიტორიალური პრინციპი. ტერიტორიალური პრინციპი ჯარის ორგანიზაციაში არა თუ ახალი მოტანა, გაცვეთილი ძველი საფეძველია. რუსეთის თვითმპყრობელობის ჯარი სავსებით იდგა ტერიტორიალურ პრინციპზე და უარყოფდა ყოველგვარ ეროვნულ იდეოლოგიას. თვითმპყრობელობისათვის მხოლოდ ერთი ფეტიში არსებობდა სახელმწიფოს ტერიტორია, სახელმწიფოს საზღვრები, ციხეები და სიმაგრენი. ამ ნივთიერებას ემატებოდა მეორე ნივთიერება — ადამიანი და ჩვენც ვხედავდით კონგლომერატს ამ ადამიანების. ამ პრინციპის გამო ქართველი მაიკლში ამოყიფდა თავს, ხან ურალში, ხან კი ვისლას ჭალებში, ან აზრუმის კედლებში. გუშინ ეს პრინციპი ჯარის გამრყვნელად მიგვაჩნდა, დღეს კი სეიმშიაც არ გვეშინიან ეს აზრი ვსთქვათ და მ.სთვის ტაშსაც ვლებულობთ? ნუ თუ ასე უმეცრები ვყოფილვართ, რომ მოგვწონებია დასაგმობი, ან ნუ თუ ისეთი ბრძენი შევიქენით დღეს, რომ გუშინდელ შეცდომებს მალე ვასწორებთ?

არც ერთი და არც მეორე მკითხველო. ჩვენ დაგვღუპავს ჯარში როგორც მარტო ტერიტორიალური პრინციპი, ისე მარტო ეროვნული პრინციპი. **სოციალ დემოკრატებმა (მთავრობამ) ნაციონალიზაციაში (ნაციაში) უარყვეს ტერიტორიალური პრინციპი, აღიარეს ექსტერიტორიალური პრინციპი, ხოლო ტერიტორიაში კი უკუაგდეს ნაციონალიზაცია.** ნამდვილად კი ეროვნებაში უ და ვხედავდეთ ტერიტორიალურ პრინციპს და ტერიტორიაში ეროვნულ პრინციპს. ესე იგი ჩვენ ვეწინააღმდეგებით მარტო ნაციონალიზაციასაც და მარტო ტერიტორიალიზაციასაც. ჩვენ მოვითხოვთ ჯარისათვის **ეროვნულ-ტერიტორიალურ პრინციპს**, ესე იგი დაცვას ნაციონალიზაციის კულტურულ მოტივისას, დაცვას აგრეთვე ტერიტორიალიზმის კულტურულ პრინციპასას. ჩვენი შეხედულება აქაც სინტეტიურია, კულტურულია, დიადია—ეროვნულ ტერიტორიალურია.

ცხოვრებამ გაამტყუნა ეროვნული და ტერიტორიალური, შემეცნება ცალ-ცალკე, მაგრამ საერთოდ კი, ესე იგი შერიგება ამ ორ პრინციპისა დღესაც მწყობილებით არის მოცული.

ეროვნულ-ტერიტორიალურ პრინციპის მიხედვით საქართველოში ჩვენ მხოლოდ ერთი ჯარი გვეყოლება: **ჯარი ქართული.** არც ბოშების, აღ ბერძნების, არც ოსების, არც რუსების და არც სომხების ჯარი არ იქნება საქართველოში. დღეს კი ერთ ტერიტორიაზე ვისი ჯარი გნებავთ არ იყოს და ამავე დროს არც ერთი ჯარი არ არის ხეირიანი. ეს არის ნაყოფი იმ ექსტერიტორიალურ პრინციპისა, რომლითაც საზოგადოდ სოციალ-დემოკრატიის ეროვნული პროგრამაა გამსჭვალული.

ვისთვისაც აშკარაა, რომ ეროვნება ავტორიტარულ — სახელმწიფოებრივი ორგანიზაციაა, მისთვის ცხადია, რომ ავტორიტარული ორგანიზაცია ტერიტორიას გულისხმობს.

ერთს ტერიტორიაზე კი შეუძლებელია ორი და მრავალი ავტორიტარული ერი არსებობდეს, უნდა იყოს ხმოლოდ ერთი სახელმწიფოებრივი ერი და ჯარი კი არც კულტურული ძალაა, არც სხვა შემთხვევით შედგენილი რაზმი, ის სახელმწიფოს ბრძანებლობის ორგანია სახელმწიფოებრივი ორგანიზაციაა. საფრანგეთში ერთი ჯარია, ერთი ორგანიზაციაა, ასევე პრუსიაში, ბავარიაში, ხმოლოდ ჩვენში მოხდა, რომ ერთი ეროვნული ტერიტორიაა და მრავალი ჯარი კი არის, რომელნიც ერთმანეთს კბილებს უკრაჭუნებენ.

ჩვენი ცხოვრება მოითხოვს, როგორც ექსტერიტორიალურ, ისე ტერიტორიალურ პრინციპის უარყოფას. წინად ცხოვრებამ გაამტყუნა მარტო ტერიტორიალური პრინციპი, დღეს კი გამტყუნდა ექ ტერიტორიალური პრინციპი. დარჩა ეროვნულ ტერიტორიალური სამხედრო ორგანიზაცია, რომელიც არც წინად გამტყუნებულა, არც დღეს არის გამტყუნებული და არც გამტყუნდება როდისმე.

ეს უკანასკნელი პრინციპი უნდა დავიცვათ, იგია საფუძველი ეროვნულ თვით-არსებობის, იგია პირობა ყველა სამხედრო ეროვნულ კავშირების აყვავების, იგია ჯარის სისხლის გამახლებელი, **ერისა და სამშობლოს შორის კავშირის გამბმის**, ჯარის ალმფრთოვანებელი და უტყუარი პირობა, რომ ეს პრინციპი ჯარში რევოლიუციასაც მოახდენს და მამულიშვილურ გრძნობების ანთებას. დღეს ჩვენ პირველსაც გვჭირია და მეორეც.

თედო ღლონტი.

გათოშის ამბები

(საკუთარ კორესპონდენტისაგან)

5 მარტის დილა ბათომელებს დიდხანს არ დაავიწყდებათ ისე როგორც არ დაავიწყდებათ ეს დილა ბათომში მდგომ გემების მეზღვაურებს. ამ დღეს როგორც იქნა ჩვენმა გაუბედავმა დემოკრატიამ გადადგა ერთი გაბედული ნაბიჯი და დაატუსაღა ის საზიზღარი მძარცველები, პირატები, რომელთაც ხმელეთზე ზიზღი და წყევა-კრულვის მეტი არ დაუმსახურებიათ. მხოლოდ სანამ ბათომის ამბების აღწერას შეუდგებოდე წინასწარ უნდა გავაცნო საზოგადოებას მეზღვაურთა მოქმედება ამ უკანასკნელ ხანებში.

წინად სანამ ძველი წესები არსებობდა მეზღვაურები ისე თუ ისე მათრახის და სახრჩობელის შიშით რიგიანად იქცეოდენ, მხოლოდ თუ გსურდათ რაიმე ბარგის ან ტვირთის გადატანა ფრონტზე უეჭველად უნდა დაგეხარჯა ოამდენიმე, უქოთამოდ ანაფერი კეთდებოდა ისე როგორც მთელ რუსეთში. ხმოლოდ აქ უმთავრესი მოხლიდან იწყებოდა საქმე, შემდეგ თვით გემის ადმინისტრაციასთან გქონდა საქმე და ბოლოს „მატროსებთან მას შემდეგ კი ოაც გემებზე კომიტეტები დაიოსდა და „მატროსები“ გაბატონდნენ, ყოველი გემი ავტონომიურ ერთეულს წარმოადგენდა, იგი ანავის ემორჩილებოდა და რაც უნდოდა იმას სჩადიოდა, საითაც უნდოდა იქით მიდიოდა. ბოლშევიკურმა ძმძოაობამ ხომ სრულად მოსპო რაიმე ადამიანური ამ ხალხში, რომელთაც ბოლშევიკობა ხელიგანობისათვის გამოიყენეს და ნამდვილ პირატებად გადიქცნენ. ბევრი ფაქტების ჩამოთვლა საჭიროა არ არის და არც ადგილია, საკმარისია მოვიგონოთ სოხუმის ამბები, ტრაპიზონის დარბევა და სხვა.

უკანასკნელ დროს, როდესაც დაარსდა საზღვაო სამეჯდრო კომიტეტები, ხომ სულ გადაირია ეზღვაურები. ამ საზღვაო-კომ ტეტებში მოხვდნენ შუდლერ-ოფიცერისტები, მაგალითად ბათომში რასაც კი გემები ჩამოიტანდნენ ჭაოდნენ და სძარცვავდნენ. ასე რომ ყველაფერი რაც ტოაპიზონიდან ჩამოდიოდა ამ პირატების საკუთრებად გადაიქცა. საკმარისია მარტო დატყვევებული გემ „კარლოსის“ მოქმედების ორი შტრიხი; გემზე ეხლაცაა დარჩენილი გამოტაცებული როიალები, შკაფები და სარკეები, აგრეთვე ტყვეების მტყორცნელები, თოფები და ტყვეები, რომელიც მათ ჩაიგდეს ხელში მე 23 პოლკისაგან და რომლის გაყიდვაც ვერ მოასწრეს. მეოცდასამე პოლკიდან ამ პირატებმა სამხედრო ბარგის გადატანაში აიღეს 200,000 მანეთი 4,500 ფუთი შაქრის გადატანაში კი—აიღეს 45,000 მანეთი ქალაქ ნოვოროსსიისკის კომისარიატისაგან. თითო კაცის გადაყვანაში იღებდნენ 1000—1500 მანეთს. და ყველაფერი ეს ხდებოდა ისე ცინიკურად, ისე თავაშვებულად, რომ კაცს ეგონებოდა ჯ ჯ ოხეთში ჩავვარდით, ასეთი მდგომარეობა დიდხანს ვერ გაგრძელდებოდა და უეჭველია ბათომის დემოკრატიას ზომები უნდა მიეღო ამ ვაჟბატონების ასალაგმავად, მით უმეტეს, რომ ყველაფერი გაზიდეს მათ ბათომიდან და ბოლოს ყველანი ერთად აპირებდნენ სევასტოპოლში გაქცევას და ბათომის მიტოვებას დუცავად. მაგრამ ნაბიჯი მაინც ვერ გადასდგეს დროზე.

4 მარტს დილით ბათომში დაბრუნდა ტრაპიზონიდან კრეისერი „მეფე კარლოსი“, რომელმაც დასტოვა იქ სამშვიდობო დელეგაცია. კრეისერს ცენტროფლოტიდან განკარგულება ჰქონდა, რომ დაეცადა სამშვიდობო მოლაპარაკების დამთავრებამდე მაგრამ „მატროსები“ ყოველგვარად სცდილობდნენ სევასტოპოლში წასვლას და იქ დაშლას. მაშასადამე ეს უკანასკნელი მებრძოლი ერთეულიც დაგვეკარგებოდა და შავ ზღვაზე ანაფერი გვექნებოდა ოსმალეთის წინააღმდეგ. ხუთი დღის განმავლობაში მეზღვაურებს ის აჩერებდა, რომ დელეგაცია შეჰპირდა ყოველ დღე-ღამეში 10 000 მანეთს, მაგრამ განა გაეკვირვებდა მეზღვაურებს ფული, რომელთაც შინ ათი და ასი ათასობით ჰქონდათ შეკრებილი უკანასკნელ დროებში? ბოლოს მათ ის გამოიგონეს, რომ ვითომც კრეისერს ნავთი და წყალი არა ჰქონდა. მეტი გზა არ იყო, გემი დაბრუნდა ბათომს. მხოლოდ ჩხენკელისაგან მოგვიყვიდა ამბავი, რომ ურადიოდ დარჩა და აუცილებლად სჭირია რადიო სხვა გემი რადიოთი. მაგრამ ბათომში ვიცოდით, რომ ყველა საჭიროო გემები აპირებენ სევასტოპოლში წასვლას და ბათომის მიტოვებას. წინა დღეს წავიდა კრეისერი ავიატორი, რომელმაც თან წაიღო აუარებელი სამხედრო მასალა და „ჰიდროპლანები“. ვინ იცის ვის ჩაუვარდებოდა ეს მასალა ხელში, მით უმეტეს, რომ ვიცოდით ზოგიერთმა გემებმა მაგალითად ტრანსპორტმა № 82, 35,000 ფუთი ფქვილი მიჰყიდა ტრაპიზონში ოსმალებს, ეს ფქვილი კი ამერიკავკასიისათვის იყო გამოგზავნილი. 4 მარტს წავიდა ორი „ისტრებიტელი“ და სხვები ხმოლოდ იმიტომ დარჩნენ, რომ ბენზინი არა ჰქონდათ, ამიტომ 4 მარტს გაიმართა თათბირი, რომელში მონაწილეობა მიიღეს მთავარსარდალმა ლებედინსკიმ, მთავარსარდალმა ქართული ჯარებისა გაბაშვილმა, შტაბის უფროსმა მდივანმა, ფლოტის კომისარმა ჭავჭავაძემ, ეროვნულ საბჭოს თავმჯდომარემ ჟორდანიამ, წევრმა რამიშვილმა და სამხედრო სარეკოლუციო კომიტეტმა. გადასწყვეტა ხელი შეეშალათ გემებისათვის, განსაკუთრებით სამხედრო გემებისათვის. დილის 4 საათზე მდივნის მიერ დარეზულმა ჯარებმა ალყა შემოარტყეს სანაპიროებს. მაგრამ ამ დროს მოსხლტა ნ ღმოსანი „სმოტლივი“ და გასწია ზღვისაკენ. არტილერიის უფროსის პოლკ. მუსხელიშვილის მიერ ყოველი ზომები იყო მიღებული. ბატარეები მზად იყო, პროექტორების სინათლით გადაღობილი იყო გზა. მაგრამ ნაღმოსანმა იფიქრა ბათომი ალბად თათრებმა აიღესო და გადასწყვიტა ან გაქცევა ან დაღუპვა. მიუხედავად საშინელი სროლისა ბატარეებიდ ნ ნაღმოსანი გაუსხლტა ხელიდან ჩვენებს და გასწია ზღვისაკენ. რასაკვირველია ბატარეებს სადაც ჩვენი ამბანაგებია ბლომად, და რომელთაც ისეთი საოცარი ხელმძღვანელი ჰყავს როგორც მუსხელიშვილი, ადვილად შეეძლოთ ნაღმოსნის დაღუპვა, მაგრამ ეს არ შეადგენდა ჩვენ ინტერესს. ნაღმოსანს გაჰყვა ორი „ისტრებიტელი“ მაგრამ ბატარეებმა აიძულეს უკანვე დაბრუნებულიყვნენ. ამ დროს კი ჩვენი რაზმები მეზღვაურების ტყვიის მტყორცნელებს ებრძოდნენ. „მეფე კარლოსის“ გვერდზე იდგა შეიარაღებული ტრანსპორტი № 60 „სარატოვი“. აქ მოქმედებდა თვით ჭავჭავაძე, ასათიანის რაზმი, რეზო ციციშვილის რაზმი და იმ ღამეს ჩამოსული დაღლილ დაქანცული ს.-ფედერალისტების რაზმი. ყველა ამ რაზმებმა დიდი სიმამაცე გამოიჩინეს. „კარლოსზე“ და „სარატოვზე“ პირველად შევარდნენ ჭავჭავაძე, ციციშვილი, ასათიანი და განაიარაღეს ს. ცაგარელი, რომელსაც ტყვიამ შუბლი გაუგმირა. ამავე დროს პოლკ. მუსხელიშვილი ცხენით დაჰკოლავდა ბატარეიდან ბატარეიაზე და ხელმძღვანელობდა სროლას. აქვე „საბაოსთან“ მდგომი ექვი „ისტრებიტელი“ წითელმა გვაოდიამ დაიჭირა. სამხედრო გემების დაჭერის შემდეგ მატროსებმა იარაღი დაჰკარეს და დაგვნებდნენ. სროლამ გასტანა დაახლოვებით ორ საათს. მალე შეიპყრეს სამხედრო გემების მეზღვაურნი რიცხვით 300 კაცი. მათ აუარებელი ფული აღმოჩადათ. შეიპყრეს აგრეთვე ხუთი ბულგარელი, რომელიც კარლოსის მეზღვაურთა შორის აღმოჩნდნენ. დატყვევებულია ოფიცრებიც და სახღვაო კომიტეტიც, რომელიც მალე გაანთავისუფლეს. დილის 6 საათზე ჰორიზონტზე გამოჩნდა ტრანსპორტი, რომელმაც სროლის ხმა გაიგონა. მყისვე მიტრიალდა გემი და გაჰკურცხლა სევასტოპოლისაკენ. თანაც რადიო დეპეშები აფრინა ყველა გემისათვის „დაბრუნდით, ბათომი აღებულია“ (ალბად ოსმალების მიერ).

ამ რიგად ეს პირველი ბრწყინვალე გამარჯვება დემოკრატიული ჯაოებისა თავდებია იმის, რომ ჩვენი დემოკრატია ჯერ არც ისე დასუსტებულა, რომ საზღვრები ვერ დაიცვას. უნდა აღვნიშნოთ ჩვენი რაზმის მამაცობა. ისინი იმ დღეს ჩ.მოვიდნენ, დაქანცულნი, მშიერ-მწყურვლნი; ღამე მამაცურად ებრძოლნენ გემებს და პირველებთან ერთად ავიდნენ მის დასაპყრობად მიუხედავად ტყვიის მტყორცნელთა მოქმედებისა. გარდა ამისა, მალე მეორე დღეს სდარაჯობდნენ გემებზე მყოფ სამხედრო ქონებას, რომელიც კავკასიას ეკუთვნოდა და რომლის გაპარებასაც ლამობდნენ მეზღვაურნი საზღვაო-სამხედრო კომიტეტის შემწეობით. **გან.**

უკანასკნელი ცნობები

ზავი ზღვის ფლოტზე.

ოდესიდან ... ბელზე სევასტოპოლიდან შემდეგი რადიო დეპეშა მოვიდა. ზავი ზღვის ფლოტის ცენტ. კომიტეტს ცნობები მოსდის, რომ კავკასიის მცხოვრებლები ებრძვიან ბათომსა და ფოთში რუსეთუს სოციალ. რესპუბლიკის გემებსა და მეზღვაურებს: დაიკავეს კრეისერი „კარლოსი“ და პატარა გემები. იცი თუ არა თქვენ ამ ამბების შესახებ, ... რით არის ის გამოწვეული. კეთილ ინებეთ და სასწრაფოდ შეგვატყობინეთ. ცენტრ. ფლოტის თავმჯდომარე კ. რუსს.

მოსკოვის აღება.

ხმა დადის გერმანელებმა მოსკოვი აიღესო.

ყარაურგანის აღება.

ოსმალებმა აიღეს ყარაურგანი. ყარაურგანი მდებარეობს სარიყამიშის სამხრეთ-აღმოსავლეთ 1914 წლის სახელმწიფო საზღვართან. სარიყამიშს მოვიდა 10 ათასი გამოქცეული.

იაპონიის მუქარა.

შორეულ აღმოსავლეთში იაპონიის ქვეშევრდომთა ინტერესების ... ცვის სახელით სამხედრო ძალებს ... რავლებს ვლადივოსტოკში და განზ. რახვა აქვს ხმელეთზედაც გადმოიყვანოს ჯარი.

ოდი

ბერლინი, გერმანიის და ავსტრია-უნგრეთის ცნობა 16 მარტს (ხ. სტილით). კრონ-პრინც რუპრეხტის ლაშქარი. საღამოს არას და კვენსტინის შუა ინგლისელთა არტილერიის მოქმედება დაიწყო. მტრისგან გამოსროლილ ყუმბარამ მოჰკლა რამდენიმე მშვიდობიანი მცხოვრები.

გერმანიის კრონ-პრინცის ლაშქარი.

აღმოსაელეთისკენ რეიმსთან, მაასის ორივე მხრივ და აგრედვე ლოტარინგიის ფრონტზე მუსლახსა და ბლა მონტთან მთელი დღე იყო გაძლიერებული ცეცხლის მოქმედება. სხვა ფრონტიდან ახალი არაფერი ყოფილა.

ვენა. 16 მარტი. საგულისხმო არაფერი მოხდარა.

სტამბოლი. ცნობა 19 მარტი. ... ჰალესტინის ფრონტის ცალკ-ცალკ ... ადგილებზე არტილერიის მოქმედება ... ძლიერდებოდა. წვიმისა და ყინვის დადნობის გამო საგანგებო სამხედრო მოქმედება არ ყოფილა.

ბერლინი. გერმანიის და ავსტრია-უნგრეთის ცნობა. ჩვენმა ჯარმა გაიმარჯვა. ფლანდრიაში ზვერვის დროს 300 ბელგიელი ტყვედ წაიყვანა. ზღვის ნაპირიდან ლაბასამდის ცეცხლის მოქმედება ძლიერდებოდა და სხვა ფრონტზე უმნიშვნელო ბრძოლაა.

არეულობა ამერიკა-კავკასიაში

ახალციხიდან ამერიკა-კავკასიის კომისარიატს ავაკიანი 7 მარტს დეპეშით ატყობინებს, მეორე დღეა რაც ბრძოლაა. ქართულ და სომხურ სოფლებს გარს შემოერტყნენ თათრები. ორივე ხმრივ სროლაა. სომხებს რაზმის ტყვე ჯარისკაცები არ განუთავისუფლებიათ აწყურიდან.

აწყური. 7 მარტს მუსტაკოვი იტყობინეთა. ახალციხის ქალაქის თავ ... ცნობიდან გავიგე, რომ ამ დღეებ ... ახალ-ცხეში ბორ ჯომიდან მოდის ... მდენიმე ათასი ჯარისკაცი, აწყ ... მოხხდარ ამბების გამო. შარა გზ ... იმყოფება რამდენიმე ათასი შეი ... ღებული მაჰმადიანი. მთელი მა ... ფეზეია, ჯარისკაცების წამოსვლისა ... ნავე შეტაკება აუცილებელია. მ ... დობიანობის გულისთვის გთხოვთ ... აჩეროთ ჯარისკაცების წამოსვლა.

ბაშკიჩეტიდან იტყობინებიან. ... დვად ჩაგეთვლებათ თუ უყურად ... ბოდ დასტოვებთ ბაშკიჩეტს, თრ ... ლეთის რაიონში სრული ანარქია ... წესების აღდგენა არავის შეუძლ ... საჭიროა შეიარაღებული ძალა.

ახალი ამბავი

7 მარტს ღამის 2 საათზე ვ... ... რის დაღმართზე № 29 ფანცხავას სამკერვალოს თავს დაესხნენ ბოროტმოქმედნი და გასტეხეს ფანჯრები. ... ხმაურობაზე გაიგეს მუშებმა და ველ ... რაფერი წაიღეს უჩალებმა, რომელ ... გაიქცნენ ცირკის გზისაკენ სადაც ... ჭერილი იქმნა ორი—ექიმ სუმ ... წყალობით. ერთი მათგანი ე. ი. ... სონოვი ზემოხსენებულ ექიმმა წაი...

ნა თან. მისამართი დატოვა ექიმმა, მაგრამ არსად სჩანს არც ეს ექიმი და არც ხერსონელი. ყველა ბოროტ-მომქმედი აღმოჩნდა რუსები.

→ მობილიზაცია შორაპნის მაზრაში. ქუთაისიდან დეპეშით გვატყობინებენ: „შორაპნის მაზრაში მობილიზაცია ნაყოფიერად სწარმოებს: მრავალი უარს ამბობს შეღავათზე, რომელთაც უფლება აქვს ისარგებლოს. მცხოვრებლები თვითონ ადევნებენ თვალყურს მობილიზაციას და ჰაცხავენ მათ, ვინც გაურბის სამხედრო ბეგრის მოხდას“, **შარაშენიძე, ბუმბერიძე.**

→ შანტაჟისტები. ივანე ძეგველიშვილმა მიიღო უსახელო წერილი, რომელშიაც სთხოვდნენ მას, გამოეგზავნა ფოსტის განყოფილებასთან (მიხეილის ქ.) 3 მარტს, 30 ათასი მანეთი. 3 მარტს ძეგველიშვილმა ფული არ გააგზავნა, შემდეგ მიიღო მეორე წერილი რომელზედაც მოწერილი იყო „ა.“, ამ წერილში ფულის მოტანას 6 მარტისათვის თხოულობდენ ქამოევთან. ფული არც ამ დროისათვის იქმნა გაგზავნილი. მესამედ 7 მარტს ძეგველიშვილთან მივიდა პატარა ბიჭი წერილით. წერილში ნათქვამი იყო: რომ პატარა ბიჭისთვის გადმოეტანინა ფული ერევნის მოედანზე. ძეგველიშვილმა ჩასდო კონვერტში სხვა და სხვა ქაღალდები და გადატანა. ერევნის მოედანზე პატარა ბიჭმა კონვერტი გადასცა ა. ტეო-ზაქაროვს, რომელსაც თვალ-ყურს ადევნებდნენ მილიციონერები. მივიდნენ ტეო-ზაქაროვთან და გამოართვეს კონვერტი. ტეო-ზაქაროვმა გაქცევა დააპირა, მაგრამ მოჰკლეს.

→ ივ. მეედლიშვილის გარდაცვალების გამო. ავლაბრის სახალხო ქართული წარმოდგენების მმართველი წრის გამკეობა უძორჩილესად სთხოვს სცენის მოყვარეებს მობრძანდნენ ხვალ, 10 მარტს, საღამოს 5 ნახევარ საათზე, წმ. მარინეს სკოლის შენობაში სცენის მოყვარე ვანო მეედლიშვილის დაკრძალვ ს წესის შესამუშავებლად.

→ ამიერ კავკასიის თავმჯდომარემ ევგ. გეკეტკორმა ქუთაისის საგუბერნიო კომისარს ივ. კაჩუხაშვილ (კაჩუხოვს) მოსთხოვა გახმარტებები ლეჩხუმის ამბების გამო.

→ ხეკციის სხდომა კვირას, 11 მარტს, საღამოს 5 საათზე საქართველოს ეროვნულ საბჭოს სადგომში დანიშნულია კრება საქართველოს ეროვნულ საბჭოს აღმასრულებელ კომიტეტის განათლების სექციისა. განსახილველი საგანია: საგზობრივი კომისიების მუშაობის შესახებ.

→ ექიმი გიორგი გაიდამაშჩუკი. მესამე თვეა, არეფერი ვიცით მოხუცებულ მშობლებმა ჩვენი შვილის, ექიმის გიორგი გაიდამაშჩუკის, ამბავი, რომელიც კიევში მსახურობდა. მართალია, გვარი უკრაინელებისა გვაქვს, მაგრამ ჩვენ გაქართველებულნი ვართ. ამისათვის მივმართავთ ყველა გულკეთილ ქართველს—გაითვალისწინოს

სამშვიდობო ელეგაციის მოგზაურობა ტრაპიზონამდე

ნაშუადღევის პირველი საათი იქნებოდა 22 თებერვალს, რომ ტფ. რკინის გზის სადგურზე ნელ ნელა იკრიბებოდენ ტრაპიზონში გასამგზავრებლად საშვიდობო კონფერენციის დელეგატები. მათი გამცილებლები იყვნენ ცოლ-შვილნი და ნათესავნი. არც პოლიტიკური მოღვაწენი, არც პარტიის წარმომადგენელნი არც სეიმის წევრნი არა სჩანდნენ სადგურზე, თითქოს დიდი საქ�საქმისათვის არჩეული სამშვიდობო დელეგაცია კი არ მიემგზავრებოდა, რომელიც მთელი კავკასიის ბედსა სწყვეტდა. თვით დელეგაციის შემადგენლობაც გამოურკვეველი იყო. არავინ იცოდა რამდენი კაცი მიდიოდა, ვინ გამორიცხა სეიმმა ან რამდენი მდივანი მისდევდა. ერთი კი იყო, რომ სწრაფი მატარებელი სწრაფად გაივსო წამსვლელებით, ჩემოდნებით, ყუთებით; ზოგნი ცოლებითაც წამოსულიყვნენ, თითქოს ააგარაკო მატარებლით აგარაკში მიემგზავრებიან. ზოგმა დაიგვიანა, და ამის გამო მატარებელი ორის მაგივრად ოთხის ნახევარზე გავიდა. ხაშურამდე არაფერი ყოფილა საინტერესო დელეგატებისათვის გარდა საუზმისა, რომელსაც ყველანი დიდის მოუთმენლობით თხოულობდნენ მატარებელში. ხაშურში მატარებელი ნახევარ საათს გაჩერდა. აქ აუარებელი ხალხი იყო შეგროვილი წინ ჩასწკრივებული იყვნენ მილიციონერები. დელეგატები გაეშურნენ დარბაზისაკენ სადილის საჭმელად. მხოლოდ ხალხი მოუთმეელად ელოდა აკაკი ჩხენკელის გამოსვლას მატარებლ დან. გადმოვიდა აკაკი მიესალმა ხალხს და მილიციონერებს მოკლე სიტყვით და შემდეგ ბაქნზე კარგა ხანს ესაუბრა. მატარებელი გაიცილეს ვაშას ძახილით. ერთი ჯგუფიდან მ.ნდილოსანებმა მიმავალ მატარებელს პიო-ჯვარი გადასწერეს... საერთოდ ხალხი დიდის იმედებით აცილებს დელეგაციას, ეტყობა მისგან ელის შველას. დაშინებული ჩვენი ჯარების მიერ... შუადღისას ჩავედით ყვირილაში. საოცარი სიწყნარეა... ალბავის ეგონა თუ აქაც აუარებელი ხალხი იქნებოდა შეკრებილი მოუთმენელ ლოდინში... ხალხი სთხოვს აკაკის და დელეგატებს დაენახვონ მას... დელეგატები ვ გონიდან გადმოდიან... აკაკი ვრცელ სიტყვაში ახასიათებს მდგომარეობას და ჰპირდება ყოველ ღონისძიებას ვიხმართ, განსაკუთრებლი ავაშოროთ სამშობლოს, მაგრამ თუ ეს შეუძლებელი გახდა, თუ მტერმა აუცილებლად მოითხოვა, რომ ჩვენ სამშობლოს ჩამოეცალოს უმთავრესი ძალღონე—ბათომის ოლქი, მაშინ ხალხი მზად იყვნენ მედგრად შეეგრძოლოთ მას, უკანისკნელი სისხლის წვეთამდე ვიბრძოლოთ სამშობლოს დასაცავად, ვაშა გრიალებს, ხალხი აღელვებულია... აკაკის უპასუხებს ერთი მათგანი რომელიც აღნიშნავს, რომ ხალხი ფიცსა სდებს რომ მტერი არ გავახაროთ ჩვენი დაღუპვითაო... ბათომამდე ყველას გულმოდგინედ სძინავს... ბათომში შემოვიდნენ მატარებელში კომისარი ე. კრინიკკი, მუშათა და ჯარის კაცთა საბჭოს თავმჯდომარე გ. ანჯაფარიძე და სხვანი... საუზღვაში საცურავად. სამი წლის შემდეგ ის „ზარნცას“ შტურმნად დაინიშნა და შემდეგ კაპიტნის თანამდებობაში „როპიტაზე“ დასცურავდა 1901 წელს მან მეზღვურთა კორპუსში მიჩმანის გამოცდები ჩაბარა და ბალტიის ფლოტში მუშაობდა.

იაპონიის ომში ის აქტიურ მონაწილეობას იღებს შორეულ აღმოსავლეთის ოპერაციებში და ომის შემდეგ ის სათადარიგო ნაწილში გადადის და ვოლგის გემების ინსპექტორად ინიშნება.

ევროპის თანამედროვე ომში ის კვლავ მიიწვიეს ბალტიის ფლოტში.

ცნობილია მისი ექსპედიცია, 1916 წელს ჰელსინგფორსიდან ბაქოში, საიდანაც მან 7 გემი ჩამოიტანა მარინეს სისტემის ბალტიის ზღვაში.

ჯერ კიდევ კადეტთა კორპუსში იყო ალ. ჭავჭავაძე, როდესაც ის ძალიან გატაცებული იყო საზღვაო საქმეებით ამხანაგებთან ერთად მან განიზრახა ამერიკაში გაქცევა და მეზღვაურობის შესწავლა.

როდესაც ის უკვე მეზღვაური გახდა, ის დასცურავდა თითქმის ყველგან და რამდენჯერმე „კეთილი იმედის“ კონცხსაც შემოუარა.

მრავალჯერ იყო ალ. ჭავჭავაძე განსაცდელში, მრავალჯერ იყო ის სიკვდილის კლანჭეში: მალაის არქიპელაგში კუნძ. თავასა და სუმატრას შუამის გემი ქვიშნარსა დაქვებს დაეჯახა ბ განაცარმტვერდა: ეკიპ ჟში გადარჩა ბლიუპკეზე და კუნძულს მცხოვრებლებთან ჰპოვა თავშესაფარი.

და მრავალი იყო ალ. ჭავჭავაძის ცხოვრებაში ასეთი შემთხვევა, როდესაც ის ზღვის ტალღების მხვერპლი ხდებოდა. მაგრამ ბედის წერა ერთი მხრით და მისი ზღვაოსნური გამოცდილება უნარი მეორეს მხრით, ყოველთვის სანაპიროებისაკენ მიაქანებდა ზღვას ტალღების სამხვერპლოდ განმზადებულს.

ამიერ-კავკასიის სეიმი

7 მარტს.

კრებას თავმჯდომარეობს **კ. ჩხეიძე** რომელიც აცხადებს დღის წესრიგს: 1) ბორჯომის მამულის კონფისკაცია, 2) მიწის რეფორმის საკითხი და 3) ერევნის ამბები.

რუსტამბეკოვი „მუსსავათი“ სახელით თხოულობს, რაკი მისი ფრაქცია ვერ გაეცნო მუხლობრივ მიწის რეფორმის კანონპროექტს, ამ საკითხის განხილვა გადაიდოს შემდეგ სხდომისთვის.

რუსტამბეკოვი მუსსავათის სახელით თხოულობს, რაკი მისი ფრაქცია ვერ გაეცნო მუხლობრივ მიწის რეფორმის კანონპროექტს, ამ საკითხის განხილვა გადაიდოს შემდეგ სხდომისთვის.

ხომერიკი, საგარეო კომისიის თავმჯდომარე, აღნიშნავს ამ კითხვის სწრაფად გადაწყვეტის საჭიროებას

ბარია გემის თამბაზე. ერთად ერთი გემია კრეისერი „კარლოსი“, რომელზედაც რადიო ტელეგრაფია და რომელიც მზადაა წასასვლელად. მაგრამ ეს ის გემია რომელმაც სოხუმი გაახადგურა, რომელმაც ოფიციალური ეუბავარი ამოახეჩო. დიდ შიშს იწვევს წვერთა მოსვლის ეს გარემოება. ბევრი ვერ გადაუწყვეტია რა გზას დაადგეს დელეგაცია, ვერ გაუბედნია ამ გემით წასვლა. ვაი თუ სევასტოპოლის ოლქევიკები სულ სხვა რამეს ეპირებენ. ბუა ზღვაში კოეისერმა შეიძლება ბომბოეოს ცხვიოი და გასწიოს სევასტოპოლისაკენ?.. ეს გაოეფოება დიდ ეითქმა-მოთქმას იწვევს და ბათომელებიც ხელს უწყობენ ამ შიშს. ბათომის ქალაქის თავი წავიდა მეზღვურებთან მოსალაპარაკებლად. ცოტათი დამამშვიდებელი ამბავი მაინც ასია; 12 საათზე გემი გავა... ამ დროს კი სასწრაფო მატარებელთან, რომელიც გადაიყვანეს ანბიზიეს მოედანთან შუა ქალაქში აუარებელი ხალხი იკრიბება, ბათომი დღესასწაულობს დელეგაციის ჩამოსვლას. საუცხოო დარი ამშვენებს ამ დღესასწაულს...

მატარებელში კი ხანგრძლივი თათბირია იმის თაობაზე საჭიროა თუ არა დარჩენა, შეიძლება თუ არა, რომელიმე სხვა გემების დამზადება და გაგზავნა და სხვა, ბოლოს როგორც იქნა გადაწყდა თორმეტ საათზე წასვლა, მაგრამ უკვე თორმეტი საათია.. დელეგატები და სხვა მონაწილენი დელეგაციისა სწრაფად გადადიან გემზე, სამი დროგით მოიქცთ აუარებელი ბარგი დელეგაციის წევრთა; თითოს სამი-ოთხი ჩემოდანი და ყუთი

და მოითხოვს დღესვე განიხილოს იგი სეიმმა.

ხმის უმრავლესობით სეიმი მუსსავათის შუამდგომლობას უარყოფს და ადგენს დღესვე განიხილოს მიწის რეფორმის საკითხი. ამრიგად, პრეზიდიუმისაგან წარდგენილი წესრიგი სხდომისა უცვლელად დამტკიცებულია.

ბორჯომის მამული.

ხომერიკი (ს. დ.) მოახსენებს, რომ საგარეო კომისიამ ბორჯომის მამულის კონფისკაცია იმ სახით, როგორც ეს მთავრობამ ითხოვა სეიმისაგან, ერთხმად შეიწყნარა.

სეიმიც იზიარებს ასეთ აზრს კომისიისას და კანონპროექტს ამტკიცებს უკამათოდ.

მიწის რეფორმა.

მომხსენებელი ფირუმოვი. თვითმპყრობელობის წელიერების სალიკვიდაციოდ საჭირო იყო მომხდარიყო სრული მოსპობა ფეოდალურ ურთიერთობისა მიწის მფლობელობაში. ეს საკითხი, მუდამ მწვავე, რევოლიუციის დროს ისე გამწვავდა, რომ აუცილებელ საჭიროდ შეიქმნა მისი დაუხანებლივი გადაწყვეტა. ამას ჭკვიანობდა ამიერკავკასიის კომისარიატი, რომელმაც 16 დეკემბრის თარიღით გამოსცა მიწის დეკრეტი, რომლის ერთერთ მუხლში აღნიშნულია, რომ საბოლოოდ გადაწყვეტა ამ საჭირბოროტო საკითხისა ეკუთვნის სრულიად რუსეთის დამფუძნებელ კრებას. მაგრამ, მოგეხსენებათ, რომ ეს კრება არ შესდგა და ძალაუნებურად შეიქმნა საჭიროება ეს მწვავე საკითხი სეიმს, რომელიც ნაწილობრივ ანხორციელებს დამფუძებელ კრების ფუნქციებს, გადაწყვეტა. პირველი ძირითადი საკითხი, რომელიც დეკემბრის დეკრეტში მოხსენებული არ არის, შედეგია: რა საფუძველზე უნდა მოხდეს გადაცემა მიწისა მშრომელ ხალხისადმი. საგარეო კომისიამ ამ საკითხის ჯეროვანად გადასაწყვეტად მხედველობაში მიიღო ის გარემოება, რომ სეიმში წარმოთქმულ დეკლარაციებში ნათლად სქვიოდა ერთი აზრი ამ საკითხში, სახლდობრ, **მიწის უსახყოდლოდ გადაცემა** და რომ კომისია უფილიყო თავის კანონპროექტით ნაადგილი გამოხატული დეკლარაციებში გამოთქმულ აზრისა, მან საფუძვლად თავის პროექტს სწორედ ეს აზრი—**უსასყიდლოდ გადაცემა**—დაუდო.

ამ საკითხს მეორე კითხვა მოჰყვა ბუნებრივად: რომ მიწის ჩამორთმევით შეიქმნას ერთგვარი ფონდი, რა ნორმა უნდა იყოს ის ნორმა, რომლის გამოკლებით დანარჩენი მამული უნდა გადაეცეს მშრომელ ხალხს? როგორ უნდა მიუდგეთ საკითხს ნორმისას და რა გზით გაძოვიანგარიშოთ რაოდენობა იმ მიწისა, რომელიც მემამულეს უნდა დაეტოვოს. „ნადელის“ ნორმის დაწესება, რაც საჭირო იყო ზემოხსენებულ ნორმის შემუშავებისათვის, მოითხოვს დიდს დროს, რუდუნებით მუშაობას და კვლევაძიებას სტატისტიკური ხასიათისას.

აქვს, თითქოს გადასახლებას აპირებდეს ტრაპიზონში.

მეზღვაურები ჩქარობენ სწადიათ ადრიან წასვლა, რათა ტრაპიზონის რეიდზე დაღამებამდე ჩავიდნენ... რამდენიმე დელეგატი სასეირონოთ წასულა ბათომში და ამის გამო იგვიანებენ, ელოდებიან ორ-სამ კაცს. პირველ საათზე ყველაფერი მზადაა. ასწიეს ღუზა, მოხსნეს თოკები და გემი ნელ-ნელა გავიდა ბათომიდან. შიში სევასტოპოლიკენ გამგზავრებისა არ გამქრალა. რამდენიმე კაცი, მცოდნე ხალხისა, მუდამ გემის ცხვირზე დგას და თვალყურს ადევნებს მიმართულებას; სხვანი მეზღვაურებს ადევნებენ თვალყურს. მათ შორის რამდენიმე ნამდვილი ხულიგანია ამხანაგებში პროვოკაციას ეწევიან დელეგაცია ეურეუეებისაგან შეადგენა, რად უნდა ვეძებოთ მათი. საჭირო შეიქმნა კოება მეზღვაურებისა. ხანგრძლივი თათბირის შემდეგ მეზღვაურებმა გამოიტანეს დადგენილება, რომ ისინი დელეგაციას მიიყვანენ ტრაპიზონში. ყველა დამშვიდდა; გამოვიდნენ გემის ბაქანზე და გამბიოულებული შეცქერიან საუცხოვო, თვალწარმტაცი სილამაზის სანაპიროებს. აგერ ჰორიზონის შესართავი და ჰორიზონის ხეობა, აქედან მუდამ ჰკრის ცივი სიო და ამ ადგილას ზღვა მუდამ ცოტაოდნად ღელვარებს თითქოს ჰორიზონის ცივი ტალღების გულში ჩახუტება მასში კანკალს იწვევს. აგერ განიის ციხე, სარწვი და მაკრილი, რომელთა მიდამოები ინვარ-თებერვალში ნარინჯისფერად იკაზმება მწიფე ფორთოხლებისაგან. აქვეა ლიმანი საზღვარი რუსეთ-ოსმალეთისა. ზევიდან ამ

რამდენი უნდა დაეტოვოს პატრონს? იმდენი, რამდენსაც შრომის ნორმა მოითხოვს, ე. ი. იმდენი, რაც დამუშავდება ერთი ოჯახის ძალით და საშუალებით გარეშე შრომის დაუხმარებლივ. ასეთი ნორმა სრულიად თავსდება გლეხობის მიწის მფლობელობის და სარგებლობის ნორმაში.

ნორმა საერთოა ხუთი გუბერნიისთვის: ქუთაისის, ტფილისის, განჯის, ერევნის და ბაქოსი. გუბერნიათა სივრცე სამ ზონად განყოფება: დაბლობი, ზომიერი და ცივი. ზონისდამიხედვით მოსავლის კულტურა სხვადასხვაობს და მიწასაც ამისთვის ერთნაირი დანიშნულება არა აქვს. ამისთვის კომისიამ შეიმუშავა სამნაირი ტიპი მიწის კულტურისა: მაღალი კულტურა (ვენახი, ბამბა, დაფნა, ჩაი და სხ.), ხორბლეულობის კულტურა და იალაღი, საბალახე. პირველ ტიპისთვის დატოვების ნორმად (ე. ი. რაც უნდა დაეტოვოს პატრონს) კომისიამ 7 დესეტინა მიიღო, მეორესთვის 15, ხოლო მესამესთვის 40 დეს.

როგორ უნდა განიმარტოს კულტურა ამა თუ იმ ადგილ-მამულისა? რა თქმა უნდა, არა მემამულ ს ან ადგილობრივ მკვიდრის სიმპატია-ანტიპატიით მეურნეობის რომელიმე დარგი სადმი, არამედ იმით, თუ რომელ კულტურისთვის შესაფერისია ის ადგილი, გახსაზღვრულ ზონაში მდებარე.

იქნებ შესაძლებელი იყოს ამ ნორმის გადიდება? ჯერხანობით ეს შეუძლებელია, რადგან მიწის ფონდი, რომელიც დღეს ნაღდათ არის, გვაიძულებს ნორმა მიღებულზე მეტად არ დავწესოთ. რა თქმა უნდა, შეუძლებელია ნაღდი ფონდი მიწისა რომელიც ოასამუშავებლად ვარგისია, ეხლავე მათემატ კურის სისწორით გამორკვეული იყოს, დაახლოვებითი მისი ღონესხვა კი შესაძლებელია. განჯის გუბერნიაში ნაღდ ფონდს მიხედვით შეიძლება თვითეულ ოჯახს ნორმა 10—12 დესეტინამდე გაუდიდდეს, მაგრამ ქუთაისის გუბერნიაში დასამუშავებელ მიწის ოდენობა უფრის 1.297.713 დესეტინას. იქ მოსახლეობს 160 ათასი კომლი. ასე რომ 7 დესეტინიან ნორმის დასამყარებლად ამ გუბერნიას აკლდება ორასი ათასი დესეტინა.

მიწის რეფორმის ცხოვრებაში სწრაფად, დაუბოკოლებლივ გასატარებლად კომისია საჭიროდ სცნობს დაარსდეს თანამდებობა საგანგებო რწმუნებულთა, რომელნიც სეიმ ს მხრივ ფართო ფუნქციებით იქნებ ან აღჭურვილნი.

მიწის კომიტეტებში, საქმის სარგებლიანობის დასაცავად, კომ სია საჭიროდ სცნობს დაინტერესებულნი პირნი (მემამულეები) დაშვებულნი არ იქმნენ.

კამათი

სემიონოვი (კ.-დ.) უნდა აღვნიშნო რომ ყველა ფრაქციას თავის დეკლარაციაში სრულებითაც არ ულაპარაკია მიწის უსასყიდლოდ გადაცემის სასარგებლოდ. მაგალითად, მე ამის მომხრე არ გახლავართ.

ამწვანებულ მიდამოეს ამქამად დაჰყურებს უზარმაზარი სულთან-სელიმის მთა, რომლის თოვლით მოვერცხლილი მწვერვალები და ფერდ ბები ათასფერად ბიმყვალ ლენ ძნის სხივებზე. ნათლადა ჩანს სარტყელივით შემოვლებული დაკნაკნილი ზოლი. გზ ტკეცილი სულთანსელიმზე, რომელიც ორის წლის წინედ პიველ დ შეეხო ამაყ ბუმბერაზს და აგრძობინა მას თოფ-ზარბაზნების ძლიერება... დელეგაციის წევრები გატაცებულნი უცქერიან ამ საოცარ ბუნებას... დროებით დავიწყდათ სევასტოპოლიც და ბოლშევიკეეიც.. ყველანი გამოცოცხლდნენ, ყველანი გ ხიარულნენ, განსაკუთრებით სადილის შემდეგ. წინად აო აღენიშნე, რომ ჩვენ თან წაკიღვანეთ 50 კაცისაგან შემდგარი რაზმი თავდაცავად. რაზმი შესდგებოდა განსაკუთრებით ოფიცრებისაგან. რაზმელები უკვე დაუახლოვდნენ მეზღვაურებს და შეიქნა გაცხარებული ბაასი თამში... კრეისერი კი ჰკვეთს ზღვის ტალღებს და გვაახლოვებს მიწანს. ძორს გავდით ზღვაში და ამის გამო იკარგება ჩვენს თვალთა ხედვიდან ის უცხო ადგილები რომელთაც გარშემო ერტყა ზღვაა დღეოელი ამ ომ ს დრო.; ძლივსღა მოსჩანს ვ ჩ, ათინა აგერ ციხე, რომლის სილამაზე გაცილებით მეტია ვიდრე იალტისა. სულ ორი საათის სავალი ეა დაგვრჩ ტრაპიზონამდე, საიდანაც ღრუბლები ოო ჩანდნენ... გადოსწვიმა და ბევდით შიგნით დარბაზში. ტრაპიზონის კ დეებს მივადექით ღამით და ფრთხილად შევცოცდით არხში, რათა ძალ ულს ბადეში არ გავხვეულიყვით: საღამოს 9 საათი იქნებოდა, რომ ღუზა გადავარდა წყალში და გემი გაჩერდა ტრაპიზონის პიოდაპირ...

მგზავრი.

(შემდეგი იქნება).

ნაადმდეგ თავის დიკლარაციაში გაალაშქრა ნაციონალ-დემოკრატების წარმომადგენელმა გ. ა.

[illegible] ეროვნულ [illegible] ამ [illegible] ეროდეს [illegible] ეროვნ [illegible] ეროვ [illegible] ეროვ [illegible] ეროვ

თან განუკითხავად წარსდგნენ, მაგრამ იცოდეთო—ამბობს იგი — ისტორიის მუზა ყურადღებას მიაქცევს თქვენს ღუმელს და მას თქვენ აქტივში არ ჩაგიწერთო.

რუსტამბეკოვი (მუსსავატი). ჩემმა ფრაქციამ გარკვეულად და გულწრფელად გამოსთქვა თავის შეხედულება ამ საკითხზე მაშინ, როცა ეს საჭირო იყო. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ კეთილდღეობა ჩვენის ხალხისა და სრულიად ამიერკავკასიისა მოითხოვს იმას, რომ მშრომელ ხალხს მიეცეს მიწა. სულ ტყუილად სცდილობდა სემიონოვი ჩვენთვის მოეხვია თავის აზრები. აქ მემამულეები არ არიან, ჩვენს სეიმში მეეები კი არ არიან წარმოდგენილნი, არა. აქ არიან მარტო ხალხის რჩეულნი და არა მემამულენი თუ მოვაჭრენი. მაჰმადიანმა მემამულეებმა განაცხადეს, რომ ისინი მზად არიან ხალხის ბედნიერებისათვის უარი გაგაცხადონ მიწის მფლობელობაზე.

რაც შეეხება ჩვენს ამ საკითხის განხილვის დროს მდუმარებას, უნდა აღვნიშნო, რომ ეს ხდება მხოლოდ და მარტო ტეხნიკურ გარემოებათა გამო. ჩვენი ფრაქცია ამ კამათში მონაწილეობას არ იღებს იმიტომ, რომ მან ვერ მოასწრო მუხლობრივ განხილვა კანონპროექტისა. მიუხედავად ამისა, ჩვენი ფრაქცია მაინც ხმას მისცემს ამ კანონპროექტს და ცხოვრებაშიც შეეცდება ხელი შეუწყოს განხორციელებას ამ პირველს საკანონმდებლო აქტს ჩვენის ნორჩის სეიმისას.

პ. გელეიშვილს, როგორც მთავრობის წარმომადგენელს, შეაქვს კანონ-პროექტი ერთი შესწორება: კანონი ცხოვრებაში გატარდება სამინისტროს საშუალებით, რომელსაც სეიმი იღებს.

კანონ-პროექტი კამათის დასრულების მერე ერთხმად მიღებულია.

(დასასრული იქნება)

უკანასკნელი მომენტი!

აღმოსავლეთის მოხუცი მეფე და ქალი დამჭაშები საშინელის სისწრაფით მიიჩქარიან ლამაზ გურჯისტანისაკენ!.. ამიერკავკასიის რევოლიუციონური ერების წინაშე ყოფნა არ ყოფნის საკითხი სდგას—ან ოსმალთა სამეფოსო მონება ან თავდაცვა! პირველი შეგვარცხვენს დაგვაუძლურებს, ისევ დაგვაბამს მონების დახლართული ჯაჭვებით, ხოლო მეორე ერთად ერთი გზაა ხსნისა, ერთად ერთი ბრწყინვალე ვარსკვლავია ჩვენი სიცოცხლის და თავისუფლების შესანარჩუნებლად... ეს ცხოვრება—ცხოვრება საშინელი, ეს ომიერება—ომიერება საშინელი, ამ ომიერკავკასიის დემოკრატიას, ამიერკავკასიის უფლება აყრილ ერებს დაჩიავებულს, დამონებულს „ბრწყინვალე პორტამ“ აღმოსავლეთის ბოძვირობით შესთავაზა ჩვენს წითელ ერებს, წითელ სამშობლოს, წითელ ალისწულებს... დადგა უკანასკნელი მომენტი ამიერკავკასიისთვის! ეს მომენტი ერთი მხრით ძვირფასია—აქ, ეს ჩვენ გავარჩევთ მტრებსაც და მოყვარეებსაც. მაგრამ ამ დროსვე, ეს საბედისწერო კითხვა ყოფნა-არყოფნის! აქედან ყველა მამულიშვილმა, რომლის გულში ჯერ არ ჩამქრალა ცეცხლი სამშობლოს სიყვარულის, ბატიოსანებისა და ადამიანობისა, უნდა ნათლად დაინახოს თუ ვის წინ ვდგეგართ და როგორ! ვინ გვებრძვის და ვისთვის და ვის რად უნდა ჩაახშოს ჩვენი ნორჩი ახალგაზრდა რევოლიუციონური სამშობლო?!. ოსმალთა ბატონობით უნდა წაიღეკოს ლამაზი გურჯისტანი, ოსმალთა ურდოებმა ჩვენი ძმების სისხლით მოპოვებული რევოლიუციის უფლებანი უნდა შეგვიბრალონ... აი ოას უნდა შეხედოს ფრთხილად ამიერკავკასიის დემოკრატიამ, წვრილმა ერებმა და აქ ყველაზე ფრთხილად საქართველომ. ჭორში და ბანაში გამოვედილი საქართველო, ტოროლა კარტეხილით ჰაერიანი, გურჯისტანი უნდა იყოს! [illegible], ვინ უნდა ჭვას ეს? ეროვ[illegible]! ... ვინ უნდა ... პირველმა გაშალოს მტერ-წყალი ძველი დროშები [illegible] ერისა. დემოკრატიული საქართველოს საბჭო უნდა გამოეცხადოს ძალას ველზე, სადაც ერი [illegible] ... ოსმალეთ [illegible] ... ნაადმდეგ შემთხვევაში ამ [illegible] ... ეს იქნება საშინელი დანაშაული [illegible] ... ბოძზე გაგვაკრავს ჩვენ,

როგორც ლაჩრებსა და ქალაჩუნებს!.. საბედისწერო მომენტი ამას იქით ვერ წავა და ამ აზრით უნდა განიმსჭვალოს ყველა ქართველი, რომელსაც ჯერ თავზე, ცოცხლად მიწა არ წაუყრია, რომელსაც ჯერ კიდევ საქართველოსთვის უკანასკნელი სიტყვა: „მშვიდობით“ არ უთქვამს, ერთი სიტყვით ყველა გულწრფელი ქართველი! რა ვქნათ თუ დავიხოცებით—ქვეყანა, კაცობრიობა, საერთაშორისო მშრომელი ხალხი მაინც ხომ დაინახავს თუ როგორ და რისთვის დავიხოცენით—ერთხელ ხომ იტყვიან, რომ სოციალისტურ სამშობლოს ზვარაკად შეეწირეთ, რომ ჩვენ ნება არ მივეცით წითელ რევოლიუციონურ დროშებისთვის მიეფურთხებინათ! და ეს იქნება უდიდესი და უმშვენიერესი ანდერძი ახალგაზრდა საქართველოსი—ეს იქნება ჩვენი ბალალი სინდისის დიდებული ბრწყინვალება—ჩვენ ქვეყანას უნდა დავუმტკიცოთ, როგორ მოისპობა ქართველი ერის სახსენებელი.. მაგრამ თუ გადამარჯვეთ ისიც უნდა იცოდნენ, რომ ჩვენ ვიბრძვით რევოლიუციონური იდეალებისათვის რომ ჩვენს ძმებს ხელში წითელი დროშები უპირავთ... ქართველებო, სომხებო, თათრებო გამოდით! აი ყიჟინა რომელიც ამიერკავკასიის ერთა შორის უნდა გაისმას! ამ ყიჟინამ უნდა შეგვაერთოს! ამ ყიჟინამ უნდა შეგვასისხლხორცოს ერთიერთს! მხოლოდ ერთობა, მხოლოდ კავშირი, სამშობლოსა და რევოლიუციის დასაცავად! და თუ ეს ასე არ მოხდა, ვაი იმ ერს, რომელიც ეღალატებს და ტალახში ამოსვრის მილიონ საფლავებად ღირებულს წითელ რევოლიუციონურ დროშას.

ხ. კოლხიდელი.

გიგლიოგრაფია

„როსკიპი“ რომანი დ. კასრაძისა. დ. ნაკაიძის გამოცემა. ფასი 3 მან. ტფილისი. 1918 წ.

ამ დღეებში გასასყიდად გამოვიდა კარგად მოზრდილი წიგნი „როსკიპი“. ეს „რომანი“ 1912 წელს აჰკრძალა ცენზორმა, როგორც პორნოგრაფიული ნაწარმოები და დღემდე იგი საცენზურო კომიტეტის საგანძურში განისვენებდა.

მაგრამ დღეს კი—როგორც იტყვიან: „ეგმსა თავისუფლებისასა“—არ მეგონა თუ ყველაფრის გამომზეურებასთან ერთად პორნოგრაფიის გამომზევაც შეიძლებოდა!!

მოვტყუვდი!

ძველმა რეჟიმმა აკრძალა წიგნი—დიდი მადლობა ამის გამო პოლუმორდვინოს—ახალმა რეჟიმმა კი გაანთავისუფლა წიგნი სატუსაღოდან და დღეს ჩვენს „უძველეს სოფელში“ თამამად დაიქვთ ქუჩა ქუჩა ეს გარყვნილების კიდობანი და გონებას და სულს უწამლავენ ისედაც ადვილ-წყალილ ახალგაზრდობას.

რას ნიშნავს ეს?

ნუ თუ ავტორმა მაინც არ იგრძნო თავის შეცდომა!? და თუ იგრძნო, რატომ არ მოეკვლინა იგი თავის წიგნს ახალ ცენზორად და არ გასწმინდა ცეცხლში თავის „კალმის ნაოფლევი?“.

ნუ თუ ამის შემდეგ შეუძლიან კვლავ ილაპარაკოს ჩვენმა „საქართველოს“ ლექტორ-კრიტიკოსმა ილიამაზეზე და პოეზიაზე?

სად არას ილიამაზე? სად არის ხელოვნება?

ან და რა პასუხს იძლევა გამომცემელი—ეს მუშა ასოთა ამწყობი—რომ ასეთ უზნეობას ჰაეპეკავს და გონებას ურყევს მომავალ თაობას?

მათ სულშიც ხომ სჩქეფს სიტყვა „მამა!“ მათაც ხომ უნდა ჰყავდეთ შვილი, და, ძმა, ნათესავი?

მე მესმის მხატვრული „რომანი“... თუ შიგ ჯანსაღი ვნება სილამაზეს მაინც არა ჰკა გავს და ყოველთვის ჰბიძგ ვს მკითხველს.

მაგრამ ამა გადაათვალიერეთ ხსენებულ წიგნის: 54, 155, და განსაკუთრებით 217—20 კაბადონები და სთქვით არის შიგ ნასახი სილამაზისა, ან პოეზიისა?

ცხოვრებაში ასეთი სისაზიზღრე თუ ჰადება, ის ზოგადს ელფერს ატასოდეს არ